

UČITELJSKI T O V A R Š.

~~~~~
List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dan vsakega mesca, in velja za celo leto v tiskarnici in po pošti 2 gl. 50 kr., za pol leta 1 gl. 30 kr. nov. dn.

Tečaj II.

V Ljubljani 15. februarja 1862.

List 4.

Nekaj o šolskih preskušnjah.

Spisal Nadkupski.

Nekteri učitelji se pogosto pritožujejo, da marsikteri starši premalo pridejo poslušat k očitnim preskušnjam svojih otrok. Pa kaj je to, če tudi res vidimo sem ter tje take starše! Ali morda nimamo celó takih učiteljev, kateri se očitnih preskušenj še toliko ne vdeležujejo, kakor omenjeni brezskerbni starši? Kolikrat vidimo, da se učitelji višjih razredov za preskušnje nižjih razredov kar ne menijo! — in koliko jih je, kateri svojo učno osnovo v nekaki slepoti le kot edino pravo priznavajo, ter vse, kar pri drugih vidijo, prištevajo k malovredni robi, ali pa se saj muzajo, če pri preskušnjah kaki nepedagogični gosti (kar se le prepogosto primeri) učiteljevo izpraševanje umotvarijo ali kritizirajo. In kako je še tam, kjer se osebičnosti dá vladati, in se večkrat prav dobri nasveti zametujejo, šolske homatije pa hvalijo? i. t. d. Zatoraj, dragi sodelavci, če nam je mar za svoje pravo izobraženje in za šolski blagor, hodimo radi in previdno k očitnim šolskim preskušnjam. Zeló nam bo koristilo, če bomo metodiko in druge šolske zadeve med sabo opazovali, in primerjali svojo robo s ptujo, in če bomo vse dobro, kar smo kje vidili in slišali, ohranili in popravljali, kar je morda pomanjkljivega. Lepo bo tudi za nas in sploh za naš stan, če bodo starši naj pred pri nas vidili, da se eden drugega spoštujemo in ljubimo, in nižji kakor višji nauk cenimo. S tem, da poslušamo učitelje v drugih razredih, pa si tudi polajšamo svoje delo, ker vidi-

mo celo vez šolskega poduka, in pregledujemo pedagogično polje i. t. d. Paznim pa nam je treba biti, da nikakor ne kažemo, ne v šoli in ne zunaj šole, če pri preskušnji to ali uno ni bilo na tanko po sekiricah ali celó po naših omejenih mislih. Take pomanjkljivosti se morejo le razodeti samo pri učiteljskem zboru, toda še takrat tako spodobno, da se nikakor ne dotaknemo kake osebnosti i. t. d. Ni tedaj lepó, če že drugi dan gospé in žené tistega kraja vse vedó, kaj se je pri preskušnjah ali učiteljskih zborih godilo, in kdo da je venec zmage ali pa šterbonkelj na herbtu odnesel. Za naše in druge žené je naj pametneje, da so mirno pri svoji družinici in pri klopčicu; za nas pa, da se povsod obnašamo kakor možje in pravi tovarši med sabo. Tudi pri naši prisegi se nahajajo besede: „Službene skrivnosti hočem zvestó za sé ohraniti“ i. t. d.

Na dalje pa je tudi učitelju, ki izprašuje, koristno, da ga drugi učitelji slišijo pri njegovi preskušnji, ker ravno tu ima priložnost, da lahko pokaže svoj trud in vrednost svojega stana, kar mu gotovo sladká težavne učiteljske dneve. — Pa tudi zanikerni učitelj ima dobiček, če ga drugi boljši učitelji poslušajo, ali če jih on posluša pri preskušnji. Vidi se še marsikje, da kak učitelj svoje učence tako za preskušnjo pripravi, da jim vsi lahki in težki odgovori tako gladko tekó, kakor bi bili na vervici nabrani. In glejte! hvala se razlega, iz mnogih nepedagogičnih ust med tem, ko učitelj naj globokejše brede po pedagogičnih pregreških, ter slepi nevedni svet, — svoji lenobi pa postilja zopet prav mehko posteljo. Takemu učitelju je pričujočnost zvedenih pedagogov hud tern v peti, toda vendar le v njegov prid, ker morajo po tem druge strune napeti, kadar se jim pokaže resnica. Pogosto vidimo pri preskušnjah takih šol, kjer se otroci tudi nemškega jezika učé, dolge in široke, pa še precej izverstne nemške spise; učenci pa še naj manje in naj bolj proste stavke težko in komaj izgovarjajo; in če jim kdo drugi kaj narekuje, da bi zapisali, pišejo prav prav slabo in napčno. Ali taki otroci niso kakor srake s pavovimi peresi, in kakor oslički v levovi koži? i. t. d. — Pa kaj, „dass man nur den Schein bewahrt und der ungelehrigen Welt etwas vorweist,“ se sliši pogosto pri učiteljih takih šol; metodika pa počiva pri njih pod košem. Mi nismo protivni nemškemu jeziku, kjer ga je res treba in kjer ga tir-

jajo prave okoliščine, toda tega bi radi doživeli, da bi se v naših narodnih šolah ptuji jezik učil na pravi narodni podlagi, ne pa po metodiki papagajski. Treba je tedaj, da se v takih šolah pri vseh slovenskih berilnih spisih in pri poduku nemškega jezika vedno primerne slovniške pravila našega maternega jezika združujejo in da se tako na domačo podlago stavijo vsi drugi šolski poduki. Kako se bo ubogi otročiček dobro učil in naučil ptujega jezika, če še svojega prav ne pozna? Zakaj se nam vendar jezik, ki nam ga je sam ljubi Bog podaril, že pri naši mladosti tako neusmiljeno kviri in zatira? Zakaj nekteri zanikerneži vedoma in nevedoma našo narodnost preoblačijo in na hinavsko pot obračajo? — Takih in enakih žalostnih napak nahajamo še tu pa tam pri preskušnjah naših šol. Ali tedaj ni prav, da se učitelji vdeležujejo preskušenj pri svojih sobratih, da eden pred drugim napredujejo, eden drugemu kaj svetujejo in eden drugega po bratovsko podučujejo in z združeno močjo pomagajo na kviško našemu milemu narodu, pa tudi svojemu bornemu stanu.

Nauk v branji v srednjem in višjem razredu ljudskih šol.

(Dalje.)

II. Razdeljenje in naglaševanje.

Razločnost naznanja pri besedi posamezne glasove; razdeljenje v stavku pa kaže po presekih ali prenehljajih, kar od ene misli skupaj gre, in kar se ima vsak sebi ločiti. Pri vajah v branji, ktere se skupaj derže, naj se posamezni stavki, in v stavku to, kar je enega zapopadka, od drugega loči in tako predstavlja, kakor gre skupaj. To se doseže po presekih ali prenehljajih, pa tudi, če z glasom hitreje postopamo. Preseki so v celih vajah kakor tudi v zloženem stavku z ločnicami zaznamovani; večkrat so zaznamovani tudi v golem stavku, pa ne vselej. Kjer so prenehljeji v enojnem stavku zaznamovani, se mora na to gledati, kar spada k enemu zapopadku, in kateri del v stavku se mora posebno naglaševati. Po dobrem napeljevanji učenec kmali tako dalječ pride, da imé, prilog ali

kako drugo določnost, časovnik, predlog i. t. d. zapopade, kar gre skupaj, ter ne terga narazen, če mora v enojnem stavku prenehati. — Ko bi se post. stavek: „Lepa pomlad ga ne veselí“ ne mogel brati v eni sapi, se prša, kje se mora prenehati. Besedi „Lepa pomlad“ ste en zapopadek, in se tedaj ne smete ločiti. K temu zapopadku se pridruži povedek: „ga ne veseli;“ tudi te besede so tedaj en zapopadek, in se morajo skupaj govoriti. Ko bi se prenehalo, bi se drugej ne smelo zgoditi kakor tam, kjer se bere: „Lepa pomlad | ga ne veselí“. Tudi smo rekli, da se po vsaki posebno razglašeni besedi nekoliko prejenja. Če rečemo post.: „Ta je moj resnični prijatelj, kateri mi ne prikriva mojih napak,“ smo povdarili besedo „ta“, in zavoljo tega nekoliko prenehali, pa vendar manj časa, kakor pri vejici; beremo tedaj: „Ta je moj resnični prijatelj“ i. t. d.

Da bi se otrokom časoma dopovedalo, koliko časa naj pri raznih ločnicah prenehajo, štejejo nekteri učitelji pri piki do 3, pri nadpičji in dvopičji do 2 in za vejico do 1. Klicaj in prašaj imata tri udarce, in je bolje, da pri njih preveč kakor premalo prenehamo. Pri manjih otrocih utegne ta vnanji pripomoček koristiti; pri večjih učencih vendar pa se mora branje toliko utrditi, da lahko berejo brez vnanjih pripomočkov.

Razdeljenje v stavku je lahko na dvojno vižo napak. Ali namreč prenehajo tam, kjer bi ne smeli, ker ne znajo dobro brati, ali kar se bolj pogosto zgodi, berejo memo pike in vejice, in ne prenehajo zato, ker preradi brati hité. Obakrat se mora učencu pokazati pomota in napeljevati, da jo popravi.

Kakor pravo razdeljenje vse druží, kar pri branji skupaj spada, in kar se ima ločiti, tako pa naglašenje povzdigne, kar je pri pripovedovanji posebno važno, in kar je pri mislih posebno imenitno. Naglašenje je posebno važno, da se kaj gotovo in dotočno zapopade, pa tudi ker se po njem ravna vlastní zapopadek posameznega stavka. V stavku: „On podučuje male“ se more naglas djati na sleherno besedo v stavku; vsakikrat pa bo tisti, ki posluša, drugače razumel. Navadno naglašenje bi bilo tukaj: „On podučuje male“ (ne velike učence). Če se naglašuje: On podučuje male, si mislimo, da on podučuje, in nihče drugi.

(Dalje prih.)

Tečno učilo.

K a z a v n i p o d u k.

Rokodelci.

S n o v a. Mlinar, pek, mesar, krajač, čevljar, klobučar, tkavec, suknar, barvar, kerznar, strojar, zidar, tesar, mizar, kovač, ključavničar, steklar, lončar, kolar, sedlar, veverar.

U č b a. Mlinar melje in pripravlja moko iz žita; kje? V mlinu teče kamen na kamnu, ki ga kolo goni; melje se zernje, ki se spè skozi grod, in loči otrobi od moke, ktera se séje skozi sitnico. Moka je navadno pšenična, režena, ječmenova, turšična in ajdova. So ročni mlini, konjski mlini, mlini na vodo in veterniki. Kako se pozná mlinar že po oblačilu? — Pek peče iz moke kruh; kako? kakšen? Kako je pek pri delu oblečen? — Mesar kolje živino; ktero? Meso obesí v mesnici na prodaj. Iz prešičevega mesa naredí plečeta, gnjati, bohe in klobase; kakšne? Mesar ima pri delu bel predpasnik; zakaj? — Krajač ali šivar dela suknje, plajšče, podjopiče, životnike, hlače, i. t. d. Vse te oblačila so večidel iz sukna, ali iz volnate ali platnene robe? On razreže robo s škarjami, in jo sošije s šivanko in nitjo; šiv pogladi z likavnikom. Krajačevo orodje je tedaj: šivanka, škarje, naperstnik, likavnik in vattel. — Čevljar dela iz usnja čevlje, škornice, šlebedre in čizme. Usnje prireže, ga dene na kopito, ter ga šiva z dreto in s šilom. Na koncu drete priveže šetino; čigavo? zakaj? Čevljar sedi na nizkem stolu, kateri ima tri noge. Rabi kladvo, klešče, nož, podnožnico, smolo, likač, pop i. t. d. — Klobučar dela klobuke, kateri so navadno črni; nekteri pa so tudi beli. Dela jih iz volne, zajčevine in iz svile. Slamnike pa dela kitar in slamnikar. — Tkavec prejo osnuje in jo navije v statve na vratovilo. V statvah z berdi snovanje odpira, in meče skozi snovavnico, v kateri je vótek, ter ga gostí z grebenom. Tako dela platno. Ravno tako dela tudi suknar sukno iz volne. Barvar barva različno robo, volno, prejo in platno. Poglavitne barve so: bela, rudeča, modra, zelena, rumena, rujava i. t. d. Kerznar pripravlja kožuhovino, in dela iz nje rokovice, šticeljne, kožuhe in kape. — Usnje se dela iz volovskih, kravjih, telečjih, konjskih, ovčjih kož i. t. d. Iz kož usnje

delati se pravi strojiti, tedaj rokodelce, ki to dela, je strojar. — Zidar zida zid iz lomljenega kamna ali iz opeke, ktereга omeče z apneno mešto ali malto z lopatico, in ga pobeli. — Tesar stavi na zidovje oder ali cimper, na ktereга prekle pri-bija. Iz hlodov teše z robivnico in bradljo prage, grednice ali stopnice. — Mizar skobla deske s skoblom na skobelniku, in jih liči z ličnikom, ter jih zdeva z limom in s spojkami, in dela mize, stole, omare, skrinje, zaboje i. t. d. Večidel tudi mizar tla ali pod vložuje. — Kovač piše ogenj z mehom, in béli železo. Potem ga vzame s kleščami iz ognja, ga položi na naklo, ter ga s kladvom kuje, in dela žeblje, podkove, šine, lance ali ketine, ploče ali plehe i. t. d. — Ključavničar dela ključavnice iz železa, narbe, kljuke in pahe pri durih, tudi ključe, da ž njimi odpiramo in zapiramo. — Steklar vdeluje okna in druge steklene reči. — Lončar stavi lončene peči, in napravlja iz ila mnogo lončeno posodo: sklede, ploščice, piskre, lonce, verče i. t. d. — Kolar dela kola ali vozove, saní, pluge ali drevesa za oranje, brane i. t. d. — Sedlar nareja sedla, komate in vprežno jermenje. — Vervar dela iz konopnine ver-vi, motoze in biče. — Ktere rokodelce še poznate? imenujte jih! Povejte še enkrat, kateri rokodelci skerbé za naš živež? za našo obleko? Kteri delajo za naše stanovanje? Kteri delajo hišno orodje? Kteri imajo svojo delavnico! Kteri rokodeli težko delajo? Kteri rokodeli delajo sedé? Kteri rokodelci delajo pri kamnu? Kteri pri lesu? Kteri izdelujejo iz usnja? iz železa? Naštejte vse rokodelce, kateri potrebujejo sekiro, kladvo! Ktero orodje rabi več rokodelcov? Vsak človek potrebuje kaj, vsi ljudje veliko. Ljudje lahko eden drugemu pomagajo. — Vse, kar otroci potrebujejo, jim dajo in preskerbé njih starši. Starši vedó, kje in kako se kaj dobí. Obleko dajo delati krajaču, čevljarju, šivilji i. t. d. zato, ker je ne morejo in ne znajo sami narediti. Brez krajača, čevljarja i. t. d. ne moremo shajati. Večidel vsa obleka se napravlja iz platnene ali iz volnene robe. Vse to izdeluje tkavec. Tkavec nam je tedaj potreben. Usnje za obutalo pripravlja strojar. Brez strojarja bi tedaj ne imeli usnja in obutala. — Naj poglobitniši naš živež je kruh, kateri se peče iz moke, ki jo melje mlinar. Brez mlinarja bi tudi ne mogli shajati. — Žito nam daje kmetovavec. Tudi kmetovavec nam je tako potreben, da ga ne moremo uterpeti. Stanujemo v varnih hišah. Sami jih nismo

naredili. Delali so jih zidarji, tesarji, mizarji, kovači, steklarji i. t. d. Tudi teh rokodelcov potrebujemo.

Noben človek ne more brez drugih ljudi shajati. Vsak človek potrebuje pomoči drugih ljudi. Zato moramo vedno eden drugega spoštovati in ljubiti.

Iz zgodovine kerščanske ljudske šole.

(Dalje.)

II.

Ravno v tem času, ko se je rimsko-gerška izreja čedalje bolj v zemljin prah pogrezovala, in se tudi šola pri Izraelcih ni mogla opomoči, pristopi sveta cerkev z nebeškim poklicom in s prelepo nebeško močjo. Ker je namenjena za vse, ni smela pozabiti nobenega stanu in nobene starosti, naj manj pa nježnih otročičev, ktere je nebeški mojster pred vsem ljubil. In v resnici! Tudi iz njenih ust se glasi lepa beseda: „Pustite malim k meni priti!“ Nasproti temu, kar svet vganja, se je, ko je male vodila, držala tudi drugih besedi svojega učenika: „Iščite naj poprej božjega kraljestva in njegove pravice, — drugo vam bo priverženo“.

V prvih časih kristjanstva je marsikteri učenik tadanjih šol sprejel kerščansko vero, in tak je potem v krajih s kerščanskimi občinami odgojeval male, ki so bili ž njim ene vere — gotovo ne brez cerkvenega prizorišča. Tako praznuje cerkev spomin svetega mučenca v učiteljskem stanu, svetega C a s i a n a, ki je bil za sveto vero zelo nadušen in ktere ga je kristijanom sovražni sodnik obsodil, da so ga ajdovski šolski dečki umorili, ter so blagega spričevavca s pisavnimi klinčki (čertalniki) do smerti mučili. Za časom Konstantina Velikega je bil le redko še kje kak ajdovski učitelj, in na koncu te dobe bi se bil prav težko dobil med mejami rimskega cesarstva. — Kerščanski starši svojih otrok niso ajdom izročevali; ajdov pa je bilo tudi čedalje manj. Tudi ni učiteljski stan takšen, da bi ga bili neverski učitelji veselo opravljali, ali sprejemali učiteljske službe. — Kerščanska ljudska šola pa se vendar ni začela iz teh svetnih šol, ktere so se v kerščanske sprevergle, ampak le te so večidel med uno razšle, potem ko se je začela razcvitati.

Stara kerščanska ljudska šola se nam dozdeva tista šola, ktera se je v starih časih imenovala cerkvena šola. Ker jo je cerkev in naj bolj zavoljo podučevanja v sveti veri vpeljevala, se ji to ime tudi po pravici spodobi, in je tolikanj več vzroka imela ga sprejeti, ker je bila v stranskem poslopji tistih božjih hiš, ktere so se povzdigovale v časih težkega preganjanja tu pa tam po deželah rimske oblasti. Tako cerkveno šolo nahajamo leta 180 v Aleksandrii, kjer je že naj lepše cvetela. Brez dvombe seže ta zavod celó do apostoljskih časov, ker kakor so aposteljni po svojih misijonskih potih naj rajše številne judovske občine po posameznih deželah si izvolili, da so se v njih odpocili, in tam pred vsem sveto vero razširjali (mislimo le na Aleksandrijo, Antijohijo, Rim, Korint i. t. d.), tako so tudi jemali iz judovske vere zavode, in so jih v kerščanske prenavrejali.

(Dalje prih.)

Kratek obris godbine povestnice.

(Dalje.)

Veljala je „maxima“ 8, „longa“ 4, „brevis“ 2, „semibrevis“ 1, in „minima“ pol dandanašnjih glask. Kdo je znašel mero in glaske, se ne vé. Gotovo je le toliko, da iznajditelji niso bili lahi, kateri so se še v 13. stoletju nepremakljivo Gregorjevih „neum“ deržali. Četertinko (Viertelnote) je v 14. stoletju iznajdel Filip de Vitri, škof v mestu Meaux († 1361) na Francoskem. Imenoval jo je „noire“ (beri: noar) t. j. „černa“, v razloček dosedanjih zgolj belih.

Franko Kolinski, nemec, ki ni v 11., ampak v 13. stoletju živel, je prvi razširjal menzuralno petje nasproti koralnemu ali starocerkvenemu, ktereга zeló nepopolna in zastran mere celó nezanesljiva pisava se od te dobe ni veliko več zboljšala. On je prvi zanesljive pravila o menzuralnem petju spisal, in dolgo so ga imeli iznajditelja menzure; sam pa piše, de je bila dolgo pred njim znana.

Adam de la Hale, izversten pesnik in skladatelj (komponist) (rojen 1240 v mestu Arasu, † 1287) je skladal mnogoglasne napeve proste staro-cerkvene ograje, perve figuralne godbine izdelke. V letu 1822 so v Parizu starinarji najdlj neko šaljivo spevoigro (Komische Oper) njegovega dela z na-

slovom: „Robin et Marion“, ktera bi utegnila naj starejše delo te verste biti.

Walther Oddington, menih v benediktinskem samostanu v Eveshamu, okoli leta 1240, pozneje Moravia in Pseudo-Beda, so bili tisti čas znameniti pisatelji o petju in godbi.

Marketi iz Padove (1300) in

Jean de Meurs, francoski duhoven in doktor pariziški „sarbone“ (roj. 1310, † 1370) sta prva pisala postave za skladanje napevov (*Regeln der Tonsetzkunst*), katerih nekatere so še dandanašji veljavne, p. prepoved petérk in osmerk o zaporednih prestopih dveh glasov.

Figuralno petje pa je iz začetka veliko nasprotnikov imelo, posebno med škofi in papeži. Joan XXII. v Avignonu ga je v letu 1322 celó prepovedal.

Med plemenitniki 12. stoletja po Francoskem in Nemškem se je razširila posebna ljubezen do pesništva in petja. Celó kralji in knezi so prijeli za citre, fidlo (gosli), ali harpo in potovaje od dvora do dvora iz nenade prepevali (ekstemporirali) sladke pesmi o ljubezni. Imenovali so se po francoski „troubadours“ in po nemški „Minnesänger“. Od njih napevov nam je celó malo znanega. V 13. stoletju je bila njih umetnost svojo zlato dobo dosegla. Znatni pevci te verste so bili:

Hartmann von Aue, *Gottfried von Araxburg*, *Walther von der Vogelweide*, *Conrad von Würzburg*, *Wolfram von Eschenbach* in *Ulrich von Lichtenstein*.

V 14. stoletju jelo je propadati viteštvo, in petje se je preselilo iz knežjih dvorov v hiše mestnjanov. Postali so pevski mojstri (*Meistersänger*), ki so se v rede (*Zünfte*) zbirali do 17. stoletja. Naj znamenitniši med njimi je:

Henrik misenski (*Heinrich von Meissen*), imenovan „*Frauenlob*“. Živel je v Moguncii (*Mainz*), kjer je leta 1350 šolo za petje vstanovil. S svojimi pesmami v hvalo žen se jim je bil tako zeló prikupil, da si o njegovi smerti nikakor niso pustile vzeti pravice, da so ga nesle k pogrebu. Pokopan je v stolni cerkvi v Moguncii.

Zraven tega so še znameniti: *Hans Sachs*, slavno znani čevljar, roj. 5. nov. 1494 v Norimbergu, † 25. jan. 1576; mojster *Regenbogen*, kovač, in mojstra *Hadlaub* und *Muskablut*.

(Dalje pril.)

Beseda o petju.

Kakor važna je naloga za vsakega učitelja, da svoje otročice v šoli skerbno v vseh rečeh podučuje, ravno tako je tudi njegova dolžnost, da skerbí za dobro šolsko in cerkveno petje. Veselo in dobro vbrano petje pobožnost povzdiguje, slabo pa jo podira. Resnični dokaz tega je, kajti se ljudje pogosto iz cerkve gredé pomenkovajo, kako se je pri službi božji prepevalo. Za tega voljo je treba, da se prav skerbí in trudi za lepo petje. Veliko se je že pisalo in govorilo o petju, in vidi se, da nauk v petju je različen. V mestih in tergih se ložeje obširneje v petju podučuje, kajti so bolj izobraženi in brihtni ljudje; nasproti pa po kmetih na deželi le nauk na posluh koristi in velja. Treba je marsikteremu učitelju na kmetih, kedar službo nastopi, tudi berž dobro petje vstanoviti, če hoče, da bi po svojem kraju dobro slovel.

Ako pa hočeš petje kmali na višjo stopnjo povzdigniti, začni že prvošolce peti vaditi. Ko imaš učence že kake dva mesca v šoli, zapoj jim večkrat sam, ali pa z večjimi učenci kako lepo pesem z lahkim napevom, da otročice s petjem soznaniš. Vidil jim boš kmali na obrazu veselje do petja. Slišijo mali večkrat prepevati, hitro bodo tudi sami poskušali, posebno pa se bojo domá marljivo peti vadili. Kakor hitro pa zapaziš, da že nekteri mali učenci glasno pojó, akoravno še ne dobro, pohvali jih; s tem jim boš veselje do petja še bolj oživil. Ako pa večina otročičev že kako pesem dobro poje, ukaži posameznim zapeti, zdaj enemu, dvema, trem, — zdaj samim dečkom, pa zopet samim deklicam, — na zadnje pa zopet vsem skupaj. Pri takem nauku se bojo otročiči vedno poskušali, kateri bi boljše zapel, kar nauk v petju neizrečeno pospešuje. Kedar pa že otročiči pesem z napevom dobro znajo, reci kakemu boljšemu pevcu ali pevki, naj jo sami zapojejo; ti pa dobro poslušaj.

Po dokončanem pesemskem stavku pohvali prvega ino druge vse. Ako je bil pa kak slab glas vmes — kar moraš hitro in dobro poznati — ga hitro popravi posamezno ali splošno, kakor je treba.

Učenci, koji še nimajo ne sluha, ne gladkega gerla, naj pridno poslušajo in domá poskušajo, gotovo se jim bo polagoma sluh in gerlo izgladil. Ako boš tako ravnal, boš velikokrat

otročiče slišal in vidil, da bojo na paši in domá veselo prepevali, pohvali jih pa prihodnjič v šoli za to. Skerbi pa tudi vedno za dobre in otročičem primerjene pesmi, ako hočeš, da se bojo radi učili, in da se bodo nečedne pesmi bolj in bolj zgubovale. Kar cerkveno petje pri otročičih tiče, je treba, da si dobre pevce in pevke izvoliš, koji petje vodijo; sam pa po mojem mnenju ne moreš in skoro ne smeš pri orglah peti; sicer ne boš petja slišal, in ga boš kmalo prehitro ali pa prepočasno z orglami spremljal. Prav za prav mora orglavec pevce poslušati, ne pa pevcu orglavca.

Treba je še, da si orglavec vsaki napev dobro nauči, in da ga zna po vseh glasih višje in nižje igrati. Večkrat se prigodi, da otročiči slabih pers glas ponižajo med pesemskim odstavkom, in če orglavec urno z orglami glasa ne spremeni, je petje, da se Bogu usmili! Če orglavec pri takem petju berž ne pomaga, se veselje do petja zgubi, in petje gre rakovo pot.

Da bojo tudi odrasčeni ljudje po cerkvi rajše in lepše peeli, naj učitelj rad primerne in lahke pesmi preskerbuje, in naj izvoli za nje primerni glas, kojega vsak lahko zmaguje. Za otročiče, kakor za obče petje v cerkvi se večidel vsi napevi previsoko stavljeni nahajajo, kar pa uren orglavec lahko prenaredi, če je treba. Ako bi se vse to tako spolnovalo, bi ljudje kmali z lepimi združenimi glasi, saj pri sv. blagoslovih, Boga častili. To bi bilo lepo!

J. Kokalj.

Šolske in svete pesmi kot narekva za pravopisje.

Ljubi „Tovarš“! dovoli mi, naj Ti ob kratkem povem, po katerem načinu sem jaz otroke z narekvo pravopisja vadil. Pa ne, da bi me kdo prijatlov zavernil, da se prederzнем še mlad v tej reči kaj spregovoriti. Ne podučevati, ampak le povedati hočem, kako sem ravnal in pristaviti, da se nisem ravno zastonj trudil. Tudi moji bližnji součitelji so poskusili ta način, in so ga poterdili. Ravnal sem tako le:

Kadar sem večje učence in učenke tako dalječ pripravil, da so mi že cele narekovane stavke pravilno pisali, sem jim rekel, naj si napravijo dve knjižici, eno za dom, drugo za šolo. Zaterdil sem jim, naj prvo doma lepo varujejo in

pazijo, da je ne pomažejo, drugo pa naj vsaki dan v šolo prinesejo, ker jo bodo potrebovali.

Kar so tedaj v to knjižico med tednom spisali, sem jim dal, da so v nedeljo doma v drugo knjižico lepo in brez pomote prepisali.

Na teden sem odločil po tri ure za narekvo. Od začetka sem poklical kakega bolj izurjenega učenca, da je na tablo pisal, in drugi so pisali za njim, vsaki v svojo knjižico. Vprašal bo pa morda kdo, kaj sem neki otrokom narekoval. Narekoval sem jim šolske in sv. pesmi — se vé, da od začetka kake bolj lahke in razumljive, n. pr.:

„Ml a d o j a g n j e“. Kadar so en odstavek spisali, smo vsako besedo glaskovali in razlagovali, postavam tako le:

Otroci! Kaj pokaže beseda „m l a d o?“ — „Ml a d o“ je tedaj prilog.

Kakšno še more biti jagnje, ali samo mlado? Je staro, veliko, majhno, krotko i. t. d. Kaj je tedaj prilog? Prilog je beseda, katero imenom prilagamo, in ž njo povemo, kakšna je tista oseba ali stvar, od ktere govorimo.

Zakaj besedo „Ml a d o“ z veliko čerko pišemo? Kdaj še besede z veliko čerko pišemo? ali samo pri začetku? Ktere imena pišemo z veliko čerko, akoravno niso po piki? i. t. d. „J a g n j e“ je tudi ime, in sicer ime žive stvari.

Zakaj pravimo, da je beseda „j a g n j e“ ime? Koliko verst so imena? Ktere imena so splošne imena? Ktere lastne? Ktere zborne? Zakaj je beseda „j a g n j e“ splošno ime? Kterega spola je beseda „j a g n j e“? Ktere besede so srednjega spola? ktere moškega? ktere ženskega? V katerem številu je beseda „j a g n j e“? Povej mi jo v dvojnem številu? Kako boš rekel v množnem številu? Po kateri sklanji se sklanja ime „j a g n j e“? Zakaj? Ktere imena se tudi tako sklanjajo? V katerem sklonu je ta beseda? Kako boš rekel v tretjem sklonu? Kako v petem? i. t. d.

Kar otroci po takem ali enakem načinu v šoli vidijo in slišijo in se v vsem praktično urijo, tudi razumejo. Če pa učitelj hoče, da bi se učenci slovnice samo iz glave učili, in je ne razumeli, gotovo sejal bo seme na skalo, katero ne bo nikoli ozelenelo, še manj pa kak sad rodilo.

Kadar so otroci vso pesem spisali in jo ob enem tudi razumeli, sem jim dal, da so jo domá v lépo knjižico čedno prepisali. Tako so imeli konec leta v lepi knjižici čedno spi-

sane vse pesmi, ktere so se med letom peti učili. Kakor hitro so eno pesem v knjižico spisali, smo se je potem tudi peti vadili, in sicer po načinu, kakor nam je naš „Tovars“ pretečeno leto razkladal.

Jan. Kogej.

Nekaj o družbi v pomoč učiteljskim vdovam in sirotam na Kranjskem.

Željno sem unikat pričakoval 3. lista „Uč. Tovarsa“, ker sem se nadjal, da bom zopet kaj bral od naše koristne družbe za učiteljske vdove in sirote. Ker pa se v tej reči nihče ni oglasil, naj tedaj jaz povem svoje misli.

Ljubi „Tovars“! v 2. listu t. l. si nam prav po domače povedal, kako se ta naša mlada družba razcveta, in si nam naznanil število njenih udov in dobrotnikov iz posameznih šolskih okrajev; — toda, kako je to, da dveh okrajev vendar nisi imenoval, namreč verhniškega in moravškega? Ali mar iz teh dveh okrajev ni nobeden pristopil k tej družbi? *) Ravno v tem listu si nam tudi povedal lepo število naših ljudskih šol predlanskega leta. Iz tega se vidi, da bi nas na Kranjskem že morda bilo okoli 280 učiteljev. To je že precej lepo število, toda v tej primeri kako majhno število udov pri družbi. Kako je to? Gotovo zato, ker je pri nekterih iz med nas, žalibog! še vedno premalo prave bratovske ljubezni. — Tudi so nekteri učitelji o tem različnih misel, in mnogi iz med teh se zelo zelo motijo. — Premožnejši učitelj morda pravi: „Gorje moji ženi, če bo čakala teh krajcarjev, ktere ji ta družba obeta“! — Taki možje še gotovo niso skusili, kaj se pravi pomanjkanje terpeti, in tega tudi jaz nobenemu ne privošim, ker vem, da bi vsakemu hudo djalo; to pa vendar lahko rečem, da sreča je opoteča — od danes do jutri; in če bi se takim učiteljem kaj tacega primerilo, bi jim tudi malo krajcarjev bila velika pripomoč v sili in potrebi. Kdor je premožen, tudi toliko ložeje kaj dá, kar ga tudi kersčanska vera uči in mu dolžnost naklada, da pomaga svojim ubožnejšim bratom in tovaršem. — Nekteri mladi učitelj pravi: „Zakaj bi jaz plačeval tej družbi, saj se ne bom ženil“. Prav imaš, če se ne že-

*) V družbenem zapisniku do zdaj še ni nobenega.

niš; toda kdo vé, če ti ne bo poznejši čas in druge okoliščine drugih misel v glavo zapletel, in potlej se boš kesal, da nisi že samec tej družbi kaj plačal, kar bi bil ložeje storil, kakor oženjen z družino. Pomisli pa še, da te tudi kerščanska in bratovska ljubezen veže, da storiš kaj dobrega svojim sobratom.

Družba za učiteljske vdove in sirote bo že letos jeseni drugo leto dokončala; tedaj ni časa, da bi se še kdo obotavljal in k nji ne pristopil. Ljubi bratje učitelji! poprimimo se berzno in veselo te lepe naprave, da nas ne bodo pametni in modri možje, posebno pa naši mili dobrotniki, mlačnih imenovali! Pomagajmo si zdaj sami, ter se nikar ne zanašajmo preveč na ptujo pomoč, če hočemo, da si bomo ustanovili krepko podporo!

A. Štamcar.

Mlada cvetica.

Vabilo je solnce
Cvetico na dan:
„Preljuba, le vstani,
Je prišel svečan!
Že sneg je odlezel,
Napojil zemljó,
In sape pihljajo
Po trati gorkó.“

Cvetica posluša
Vabljeni ta glas,
Vesela pokaže
Spod rušne obraz. —
In solnce rumeno
Ji lice žarí,
Se dalje dobrika,
Za njo še tiší.

Večer pa že prvi
Se revca kesá,
Da vbogala koj je
In venkej prišla.
Hud veter prituli,
Razmrazi koj spet, —
Oj mlado cvetico
Umoril je led. —

A. P.

Uganjka zastavice

v zadnjem listu.

Od spredi zdaj besedi „les“
Prideni terdih pismenk eno,
Dobiš mladosti zaželeno
Razvesel'vanje, to je: „ples“.

A. Dr. Stavoljub.

Kratkočasnica.

Is šole.

Pridni deklici je pri pisanji iz peresa kanilo. Deklica vsa prestrašena zakriči: „Joj, svinja, svinja!“

Učenik: Tako ne rečeš prav; reci: „madež“ sem naredila. —

14. dni pozneje:

Učenik: Nežica! Kje si pa včeraj bila?

Nežica: Odpustite, gospod! sem bila doma. Oče so „madež“ zaklali.

Imenzlaga (etymologie) farnih vasí na Kranjskem.

(Dalje.)

Goldenfeld = Zlato polje. Kjer je malo polja, je že to, katero je, zlata vredno, ali pa tudi zlato zavoljo posebne solnčne lege.

Golo — Vas ležeča na gori, ki je gola ali neobrušena bila.

Gora — Vas na gori.

Goriče. — Vas na griču.

Goričica — Vas na majhni gorici.

S. Gothardi = Trojanje. Cel tisti kraj ima ime od rimskega cesarja Trojanja.

Göttenic — Lega meni neznana. Verljivo se zvirja to ime od besede goltanic, če je morebiti tam, kjer je vas, svet v podobi goltanca, nekoliko vdert. (Govtina, vas pri Žalni, kjer ima svet podobo skleda ali goltanca.)

Gottschee = Kočevje. Tako se namreč imenuje ne le mesto, ampak cel kraj, kjer Kočevjarji prebivajo. Znano je iz zgodovine, da so se v 11. stoletji iz Nemškega semkej preselili. Domenljivo so od konca le slabe pohištva ali tako rekoč kočice imeli, in od tod Kočevjarji imenovani bili.

Gotschach = Goče, verljivo = Goltče = ein kleiner Schlund: okroglo vdert svet? —

(Dalje prih.)

Novice.

Razstava v Londonu na Angleškem bo tudi obsegala vse učne in šolske reči iz vseh boljših dežel, tedaj tudi iz avstrijskih. Za tega voljo bodo napravili na Dunaji poprej razstavo za poskušnjo. V tej razstavi se bojo pod vodstvom gosp. barona Helfert-a nabrale vse reči iz vseh verst podučevanja iz vseh dežel cele države. Vse, kar se je poznejših deset let na šolskem polji novega in boljšega iznajdlo in napravilo, se bo kolikor toliko razkazovalo. To bo solstvu in učiteljstvu gotovo zelo koristilo.

Star učitelj. Na Ogerskem v Nagi-Bereg je učitelj, ki je že

97 let star, in še zdaj prav dobro uči v ondotni dekliški šoli. Kot pevec je že 990 merličev spremil k pogrebu.

Bogat učitelj. Neki začasni učitelj v Petrovicah na Moravskem je v državni loterii dobil 20,000 gold. — Taka se večkrat ne primeri. —

Iz Ljubljane. Vedno bolj in bolj se pomnožuje tukajšnje učiteljsko pripravništvo. Smemo se nadjati, da bodo sčasoma naši pripravniki prav verli domoljubi in spretni učitelji. To se pričakuje toliko bolj, ker mora zdaj vsak, ki hoče postati uč. pripravnik pred, saj izveršiti ali štiri gimnazialne razrede, ali pa tri razrede realne šole. Vsak pa lahko spozná, da učitelj le tam kaj prida opravi, kjer ga ima mladina rada, in kjer ga tudi odrasčeni lepo imajo in spoštujejo. In prav bi bilo, da bi se spoštovanje do učiteljskega stanu že pri pripravnikih začevalo. Vendar moramo žalostni reči, da nekateri učeniki in tedaj tudi otroci pripravnike sploh malo malo čislajo. Kako je potem mogoče, da bi mladega učitelja učenci koj spoštovali, če jih drugi na to ne napeljujejo! Starji gospodje učeniki naj bi tedaj nikar ne zanemarjali spodobnega spoštovanja in prave ljubezni do svojih mlajših bratov in tudi pripravnikov. *Kranjodvorski.*

Iz Ljubljane. Naša čitavnica nam je že dvakrat zaporedoma napravila prav priserčno veselico. — 12. pros. smo praznovali veseli pozdrav našim štajarskim bratom in poslavljenje našega preljubega dr. Janeza Bleiweis-a. — Na svečnico zvečer pa smo obhajali 104. obletnico rojstnega dneva Vodnikovega. To lepo domačo večernico je tudi poslavila slavna mlada umetnica gospodična Ljudmila Zadrobilekova, ktera nas je tudi v pretečeno nedeljo popoldne v svojem koncertu prav iskreno razveselila s premilimi domačimi glasi. Slava!

Premembe v učiteljskem stanu.

V lavantinski škofii: G. Jakob Cvirn, poduč. v Vitajnah, pride za provizorja v Šušem. — Za podučitelje pridejo g. g.: Luka Krajnc z Vranskega v Vitajne, — Anton Hölzl, pot. pripr., na Vransko, — Matija Zoršak, pot. pripr., k sv. Petru pod Svetimi gorami. — G. Simon Kramberger, šolski provizor v Šušmu, je umrl. R. I. P.

V ljubljanski škofii: Zaterdag (definitiv) so postavljene g. g.: France Gerbič, šolski provizor v Ternovem, — France Kenda, šolski prov. v Semiču, — Dragotin Dermelj, zač. podučitelj pri pogl. šoli v Postojni. — G. Janez Založar, učitelj v Lescah na Gorenškem, je umrl. R. I. P.

Listnica. Vsem č. g. g. dopisnikom se lepo zahvaljujemo za poslane spise. G. J. Dr. V.: Vaši dopisi nam bodo ljubi, — toda prosimo, da bi nam zapečatene pošiljali. — G. L. B. v Št.: Prihodnjic. —

Odgovorni vrednik:
Andrej Praprotnik.

Natiskar in založnik:
Jož. Rudolf Millo.